



Մ Ա Յ Ր Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Գ Ո Ւ Մ

ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

Արտասահմանի հայության հետ մշակութային կապի հայկական կոմիտե.— Հունիսի 25-ին Երևանում տեղի ունեցավ արտասահմանի հայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի կազմակերպական կոնֆերանս, որին մասնակցում էին Հայաստանի պրոֆմիութենական, հասարակական, գիտական, երիտասարդական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները:

Բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկյանը կարողացավ հանձնախմբի դիմումը, որի մեջ ասվում է, որ նպատակ ունենալով է՛լ ավելի զարգացնել և ամրապնդել հայրենիքի և սփյուռքահայության միջև եղած մշակութային կապերը, առաջարկվում է ստեղծել մի նոր հասարակական կազմակերպություն, որը կարողանա ավելի նպատակալաց և գործուն կերպով իրագործել այդ խնդիրները:

Կոնֆերանսի աշխատանքներին մասնակցում էր Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որն իր ելույթում ասաց, թե մեծ է սփյուռքահայության սերը դեպի իր հայրենիքը, դեպի նրա ժողովուրդը և մշակույթը. թող նոր ստեղծվելիք կոմիտեն օգնի արտասահմանի մեր հայրենակիցներին՝ ավելի մոտից ճանաչելու հայրենիքը: Մենք բոլորս կաշխատենք ավելի սերտացնելու Մայր Հայրենիքի՝ Սովետական Հայաստանի մշակութային կապերը արտասահմանի հայ գաղութների հետ:

Ժողովրդական նկարիչ Մարտիրոս Սարյանը, գրող Նաիրի Զարյանը, Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի տնօրեն Լ. Խաչիկյանը, հրապարակագիր Պ. Սեյլանը և ուրիշներ իրենց ելույթներում ջերմորեն պաշտպանեցին նոր կոմիտե ստեղծելու գաղափարը:

Այսուհետև կոնֆերանսը հաստատեց կոմիտեի կանոնադրությունը և ընտրեց արտասահմանի հայության հետ մշակութային կապերի կոմիտեի կազմը: Կոմիտեի նախագահ ընտրվեց Վ. Համազասպյանը:

Մենագրություն Ներսես Շնորհալու մասին.— Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչությունը լույս է ընծայել բանասիրական գիտությունների թեկնածու Գրիգոր Հակոբյանի աշխատությունը Ներսես Շնորհալու մասին:

Աշխատության մեջ տրված են Շնորհալու կյանքն ու գործունեությունը, տաղերի և գրական ստեղծագործության բազմակողմանի վերլուծումը, տաղաչափական և գեղարվեստական առանձնահատկությունները: Խոսելով Ն. Շնորհալու ստեղծագործությունների արժեքի ու նշանակության մասին, հեղինակը նշում է այն դերը, որ նա կատարել է միջնադարյան հայ բանաստեղծության զարգացման գործում, ներկայացնելով Շնորհալուն նաև որպես հումանիստ և հայրենասեր:

Մխիթար Գոշի մահվան 750-ամյակը.— Ընթացիկ տարում նշվելու է միջնադարյան հայ մշակույթի ականավոր ներկայացուցիչներից մեկի, օրենսգետ և առակագիր, եռամեծ վարդապետ Մխիթար Գոշի մահվան 750-ամյակը: Գրականության և պատմագիտության հաստատությունները արդեն սկսել են նշանավոր տարեթվի արժանավայել նշման կանխապատրաստությունը:

Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանը հրավիրել էր գիտական հատուկ նստաշրջան այս տարեթվի առթիվ: Լսվեցին մի քանի հետաքրքրական դասախոսություններ: Ակադեմիկոս Աշոտ Հովհաննիսյանը խոսեց Մխիթար Գոշի մատենագրության պատմական արժեքի մասին, իսկ բանասեր Ասատուր Մնացականյանը՝ Գոշի Դատաստանագրքի ստեղծման պատմության շուրջը: Կարդացվեցին դասախոսություններ նաև Մ. Գոշի նամակների և Դատաստանագրքի վերլուծման մասին:

Մատենադարանը նույն այդ նստաշրջանը հրավիրելու է Իջևանում, ուր ծնվել և Գետիկի վանքում իր կրթություն է ստացել միջնադարի հայ ականավոր եկեղեցական ու իրավագետը:

Հայ գրականության պատմությունը.— Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հրատարակությամբ լույս է տեսել հայ նորագույն գրականության պատմության երրորդ հատորը: Այս աշխատությունը, որը բաղկացած է լինելու 5 հատորից, տպագրության է պատրաստում Մ. Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտը:

Հատորն ընդգրկում է անցյալ դարի 70—80-ական թվականները: Հարուստ և բազմակողմանի նյութերի հիման վրա տրվում է Սունդուկյանի, Ռաֆֆու, Պատկանյանի, Պռոշյանի, Աղայանի, Ծերենցի կյանքն ու գրական գործունեությունը, դերն ու նշանակությունը հայ գրականության վարզացման գործում:

Առանձին գլուխներ են նվիրված Մ. Մամուրյանին, Գ. Արծրունուն, Գարեգին եպիսկոպոս Սրվանդությանին և հայ մշակույթի մյուս գործիչներին, որոնք այնքան նշանակալի դեր են կատարել մեր հրապարակախոսության և գրաքննադատության վարզացման գործում:

Արժեքավոր աշխատություն. Պետրոս Աղամյանի մասին.— Հայաստանի պետական հրատարակչությունը ռուսերեն թարգմանությամբ լույս է ընծայել արվեստագիտության դոկտոր Ռուբեն Զարյանի արժեքավոր աշխատությունը՝ «Աղամյանի Ծեքսպիրը»: Գրքի առաջաբանը գրել է նկարիչ Մարտիրոս Սարյանը:

Փաստական հարուստ նյութերի հիման վրա, գրքի հեղինակը նկարագրում է հանճարեղ դերասանի ստեղծագործական ուղին, նրա աշխատանքը Ծեքսպիրյան կերպարների կերտման գործում և այն վիթխարի ավանդը, որ Պ. Աղամյանը մուծել է թատերական արվեստի վարզացման գործում: Գրքում լայն տեղ է տրված հայ և ռուս քննադատության և հասարակայնության գնահատանքին դերասանի արվեստի նկատմամբ:

Հովհաննես Հովհաննիսյանի ծննդյան 100-ամյակը.— Այս տարի նշվելու է հայ նշանավոր բանաստեղծ Հովհաննես Հովհաննիսյանի ծննդյան 100-ամյակը: Այս առթիվ գրականության ինստիտուտը տպագրության է պատրաստում մի ժողովածու, որի մեջ կմտնեն բանաստեղծի կյանքին, գրական և մանկավարժական ու հասարակական գործունեության վերաբերյալ նոր նյութեր, որոնք հաստատվել են վերջերս Մոսկվայի և Երևանի պետական արխիվներում: Հրատարակվելու է Հովհաննես Հովհաննիսյանի երկերի լրիվ ժողովածուն:

Հայ ժողովրդական հեքիաթներ.— Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հրատարակությամբ լույս է տեսել «Հայ ժողովրդական հեքիաթներ» ժողովածուի չորրորդ գիրքը՝ 15 000 տպաքանակով: Գիրքը տպագրության է պատրաստել, նախաբանն ու ծանոթագրությունները գրել բանասիրական գիտությունների թեկնածու Մ. Մկրյանը: Հատորի մեջ Վետեղված են գերազանցապես Երևանի հայ ժողովրդական հեքիաթները:

Պատմա-բանասիրական հանդես—ի նոր համարը.— Լույս է տեսել Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի «Պատմա-բանասիրական հանդես»-ի 1964 թվականի 2-րդ համարը ճոխ բովանդակությամբ:

Հանդեսում Վետեղված են մի շարք արժեքավոր հոդվածներ գրականության, պատմության, լեզվաբանության, մանկագիտության հարցերի շուրջը: Հետաքրքրական են պրոֆ. Մ. Մկրյանի «Հակոբ Պարոնյան», Ա. Ալկո-

յանյանի «Զմյուռնիո տպարաններ», Հ. Պահակյանի «Միջնադարյան հայ տաղերգության ավանդները և Սալաթ-Նովան» հոդվածները:

Այս համարում Վետեղված են Ղապարոս Աղայանի 10 անտիպ նամակները: Տպագրված են փաստաթղթեր թուրք հափշտակիչների դեմ ԺԸ դարում Անդրկովկասի ժողովուրդների մղած պայքարի վերաբերյալ և այլն:

Հայ մշակույթի անխնջ գործիչը.— Երևանի թատերասեր հասարակայնությունը ջերմորեն նշեց հայ թատրոնի հնագույն գործիչներից մեկի՝ Գարեգին Երիցյանի ծննդյան 85-ամյակը: Գ. Երիցյանը Վավական է պատմաբան-հնագետ Ալեքսանդր Երիցյանի:

Իր կրթությունն ստանալով Պետերբուրգում, Գ. Երիցյանը վերադառնում է իր ծննդավայրը Թիֆլիս և նվիրվում մշակութային գործունեության: 1906—1907 թվականներին նա հրատարակում է Անդրկովկասում առաջին երգիծական ամսագիրը ռուսերեն լեզվով: Հետո պրադվում է հրատարակչական և նկարչական գործունեությամբ, գրում է թատերական երկեր: Նրա գրչին է պատկանում «Ուշ լինի նուշ լինի» զավեշտական թատերգությունը, որը 1916 թվականից մինչև օրս խաղացվում է Անդրկովկասի ժողովուրդների թատերական խմբերի կողմից:

1921—1922 թվականներին Գ. Երիցյանը տեղափոխվում է Երևան: Նա Գ. Սունդուկյանի անվան թատրոնի նկարիչն է եղել 7 տարի շարունակ: Ներկայիս գրում է իր «Հուշեր ու ակնարկներ» գիրքը, որն ընդգրկելու է իր շուրջ 65 տարվա գործունեության ջրջանը:

Թիֆլիսի հայկական թատրոնի ներկայացումները Երևանում.— Հունիսի 20-ից մինչև հուլիսի 7-ը Երևանում ներկայացումներ էր տալիս Թիֆլիսի Ստեփան Եանուկյանի անվան հայկական պետական թատրոնը, որի գոյության 100-ամյակը մեծ շուքով նշվեց Թիֆլիսում մի քանի տարի առաջ: Թատրոնը Երևան էր ժամանել ցույց տալու իր ստեղծագործական նոր նվաճումները:

Բոլոր ներկայացումներն անցան մեծ հաջողությամբ, արժանանալով երևանցիների ջերմ գնահատանքին: Խաղացվեցին Սունդուկյանի «Նաթաբալա», Ս. Խանկաղյանի «Միսթրալ սպարապետ», Ծեքսպիրի «Տասներկուերորդ գիշեր», Դիլերի «Սեր և խաղաղամեջ», ժամանակակից վրացի թատերագիր Աբելիալայի «Մարդը վերադարձավ» թատերգությունները և այլ պիեսներ:

Հյուրախաղերի ավարտից հետո, Ալեքսանդր Սպենդիարյանի անվան պետական օպերային թատրոնում կայացավ հանդիպման երեկո, որին ներկա էին արվեստի և գրականության աշխատողներ, թատերասերներ, պետական և հասարակական գործիչներ: Ներկաները ջերմորեն ողջունեցին Թիֆլիսի թատրոնի ամբողջ խմբին և մաղթեցին նորանոր հաջողություններ:

Հայաստանի Գերագույն սովետի նախագահության նախագահ Ն. Հարությունյանը ողջունեց թատրոնին և պարգևատրեց Հայկական ՍՍՌ Գերագույն սովետի պատվոգրով: Հայկական ՍՍՌ ժողովրդական արտիստի պատվոգր կոչում շնորհվեց թատրոնի գլխավոր ռեժիսոր Ֆ. Բժիկյանին և արտիստ Դորի Ամիրբեկյանին: Թատրոնի 6 այլ աշխատողների շնորհվեցին Հայկական ՍՍՌ արվեստի վաստակավոր գործչի կոչումներ:

Լեռնային Ղարաբաղի երգերն ու պարերը.— Վերջերս հանդիսացան Լեռնային Ղարաբաղի մի շարք քաղաքներում համերգներ տվեց Լեռնային Ղարաբաղի հայկական ժողովրդական երգի-պարի խումբը: Համերգներն անցան մեծ հաջողությամբ:

Այս խումբը կազմվել է 1958 թվականին, ամբողջովին զբաղակացած է Ղարաբաղի երիտասարդ տղաներից և աղջիկներից: Նույնը մեծ հաջողությամբ համերգներ է տվել Ադրբեջանի բոլոր քաղաքներում, Միջին Ասիայի հանրապետություններում և Հյուսիսային Կովկասում, ամենուրեք արժանանալով գովասանքի և խրախուսանքի:

Արձան Ակսել Բակունցին.— Գորիսի կենտրոնական հրապարակներից մեկում վերջերս կանգնեցվեց ակնանավոր գրող Ակսել Բակունցի արձանը: Արձանի բացումը տեղի ունեցավ հանդիսավոր պայմաններում: Իրենց տաղանդավոր համաքաղաքացու հիշատակը հարգելու համար հավաքվել էին հազարավոր գորիսեցիներ:

Արձան-կիսանդրին կերտված է բազալտից, նույն քարից պատրաստված ներկայանալի պատվանդանով: Արձանի հեղինակն է երիտասարդ քանդակագործ Գրիգոր Բադալյանը:

Շքանշան Հովհաննես Շիրազին.— Սովետական գրականության պարգևգրման մատուցած ծառայությունների համար և իր ծննդյան 50-ամյակի կապակցությամբ, սովետահայ ականավոր բանաստեղծ Հովհաննես Շիրազը (Հովհաննես Թադևոսի Կարապետյան) Սովետական Միության Գերագույն սովետի նախագահության հրամանագրով պարգևատրվել է աշխատանքային կարմիր դրոշի շքանշանով:

Գիտական նոր հաստատություն.— Երևանում վերջերս կազմակերպվեց գիտահետազոտական մի նոր ինստիտուտ, ագետիկենի և քիմիական մի շարք այլ նյութերի ածանցյալների պոլիմերների մշակմամբ: Դա լինելու է բացառիկ գիտահետազոտական մի հաստատություն, որն առ այժմ միակն է Սովետական Միության մեջ: Ինստիտուտն իր գործունեության համար հիմք կունենա հանրապետության և Սովետական Միության մի շարք քիմիական գործարանները, կունենա հարուստ փորձարաններ:

Իջևանի հեռակարները.— Կառավարական մարմինները որոշում են ընդունել Իջևանի հեռագա պարգևգրման մասին: Այն կդառնա Հայաստանի արդյունաբերական և մշակութային խոշոր քաղաքներից մեկը: Արդեն կազմված է ապագա քաղաքի հատակագիծը, որը և մասնակիորեն գործի է դրված:

Բոլոր հին տները փլցվելու են և փոխարենը կառուցվելու են 4—5 հարկանի արդիական հարմարավետ շենքեր: Զաղաքը կունենա իր գլխավոր պողոտան: Այստեղ գետի երկու ափերով կծրվեն բարեկարգ լայն փողոցներ: Կենտրոնում կբացվի ընդարձակ հրապարակ վարչական շենքերով և քաղաքային թատրոնով: Զաղաքը կունենա առանձին ուսումնական ավան: Կառուցվելու են հյուրանոցներ, սրճարաններ, ճաշարաններ, ստեղծվելու է ընդարձակ կրթության արհեստական լճով:

Գեղատեսիլ Դիլիջանում.— Տարեցտարի մեծանում ու բարեկարգվում է Դիլիջանը, այդ գեղեցիկ քաղաք-ամառանոցը: Բոլոր հին թաղերը վերակառուցվում են: Կառուցվում են նոր հանգստյան տներ, մեծ հյուրանոց, ստադիոն, բնակելի շենքեր, բարեկարգվում են փողոցները: Զաղաքի կենտրոնում, ծորի մեջ կառուցվում է մեծ ջրավազան, որի ափերին ստեղծված է ընդարձակ կրթության Դիլիջանից 6 կիլոմետր հեռավորության վրա, անտառի մեջ գտնվում է գեղատեսիլ Պարզ լիճը, որի ափերին կան ճամբարներ դպրոցականների համար: Այժմ կառուցվում է ավտոմոբիլային ճանապարհ դեպի Պարզ լիճ, որի ափերին կառուցվելու են պանսիոնատներ:

Այս գարնան Դիլիջանում բացվեց ճաղիտեխնիկական տեխնիկում, որը միջին որակի մասնագետներ է պատրաստելու ճաղիտեխնիկայի գծով: Ուսման տևողությունը 4 տարի է: Տեխնիկումը ապահովված է որակյալ դասախոսներով:

Երկաթուղայինների կուլտուրայի պալատը.— Երևանի երկաթուղայինների համար կայարանամերձ հրապարակում կառուցվում է երկաթուղայինների կուլտուրայի պալատը: Դա լինելու է քառահարկ մի մեծ շենք, որն ունենալու է ընդարձակ հանդիսարան 550 բազկաթոռներով և հարմարավետ բեմով, ինքնագործ խմբերի համար փոփոխականներ, ընթերցասրահ և գրադարան, մարմնամարզական դահլիճ և այլն: Շենքին կից լինելու է պարտեզ՝ ամառային հանդիսարանով և լողավազանով:

Շինարարական աշխատանքներն ընթանում են ծավալուն կերպով: Շենքը կառուցվում է նարնջագույն տուֆով: Ենթադրվում է մինչև այս տարվա վերջը ավարտել շինարարական բոլոր հիմնական աշխատանքները:

Երևանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի նոր շրջանավարտները.— Այս տարի ևս Երևանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիան տվեց իր հերթական շրջանավարտները: Կոնսերվատորիան ավարտեցին 32 հոգի՝ ջութակահարներ, դաշնակահարներ, երգիչներ, կոմպոզիտորներ: Շրջանավարտների թվում է բելուսթանայ Առփինե Մանուկյանը:

Շրջանավարտներից 5 հոգի մնացին կոնսերվատորիայում շարունակելու իրենց ուսումը իբրև սասկիրանտներ: Մյուսները պաշտոններ ստացան Երևանում և Հայաստանի այլ շրջաններում:

Բացի վերոհիշյալներից, Կոնսերվատորիայի հեռակա բաժինն ավարտեցին 14 հոգի:

«Ռուսիական քնար».— Հայաստանի պետական հրատարակչությունը հայերեն լեզվով լույս է ընծայել ռուսական բանաստեղծների գործերի ժողովածու «Ռուսիական քնար» խորագրով: Ժողովածուն բաղկացած է երեք բաժնից՝ ժողովրդական պոեզիա, դասական և ժամանակակից պոեզիա: Դասական բաժնում տեղ է տրված ռուսական մեծ բանաստեղծ Միքայել Էմինսկուի ստեղծագործություններին: Ժամանակակից պոեզիայի բաժնում տեղ են գտել 30 բանաստեղծներ: Ժողովածուն թարգմանել է բանաստեղծ Գուրգեն Բորյանը: